

NEOPHODNE AKTIVNOSTI KOJE MOGU BITI OD VELIKOG ZNAČAJA ZA EFIKASNO UPRAVLJANJE MIGRANTSKOM KRIZOM NA PODRUČJU BIH

ESSENTIAL ACTIVITIES THAT CAN BE OF GREAT IMPORTANCE FOR EFFICIENT MIGRANT CRISIS MANAGEMENT IN THE REGION OF BIH

Rade Kovač*

SAŽETAK

Bitno je napomenuti da je kroz BiH od početka migrantske krize od druge polovine 2017 godine, prošlo preko 69 000 migranata registrovanih od strane Službe za poslove sa strancima, isti se zadržavaju u BiH i do devet mjeseci, organizovano i dirigovano su povezani sa lancima međunarodnog krijumčarenja na ruti. Kategorija migranata koji dolaze su ekonomski migranti a ne bilo kakve izbjeglice i žele da BiH koriste kao tranzit i da što prije odu iz BiH u zemlje EU-e. U najvećoj mjeri dolaze iz Pakistana, Avganistana, Iraka, Sirije, Bangladeša, Libije, Egipta, Irana, Alžira, Maroka i dr i u najvećoj mjeri nemaju nikakav identifikacioni dokument kod sebe ili ga po uputama krijumčara vješto skrivaju, zbog čega je vrlo teško utvrditi stvarni identitet, što predstavlja ogroman problem, pogotovo u procedurama vraćanja u zemlje porijekla.

Bez obzira što u najvećem broju, migranti žele da koriste BiH samo kao tranzit u ovakvoj situaciji nekontrolisanog ulaska migranata u BiH, nisu rješenja neki „novi Imigracioni centri” ili bilo kakvi drugi Privremeni prihvatni centri na bilo kojem području BiH, pogotovo zatvorenog tipa, koji na osnovama problema sa kojima se suočavamo, mogu još dodatno otežati situaciju u BiH i „prerasti u jednu vrstu sabirnih centara” i dugoročnog parkinga za migrante na ovim područjima, sa veoma izvjesnom varijantom da na ovim prostorima i dugoročno ostanu.

Činjenica je da ovakve kategorije migranata

sa kojima se suočavamo, gotovo je ne moguće vratiti u njihove zemlje porijekla ili sve teže po readmisiji u zemlje iz kojih su došli u BiH, zbog svjesne opstrukcije tih zemalja i ne mogućnosti utvrđivanja stvarnog identiteta. Onog trenutka kada bi Hrvatska u dobroj mjeri zatvorila granicu prema EU, svi oni migranti koji se zateknu u BiH će dugoročnije ostati u BiH, iz gore navedenih razloga. Nije isključeno da bi zbog dugoročnog ostanka migranata u BiH, isti mogli uticati i na promjenu demografske strukture u BiH, pogotovo kada se uzme u obzir da građani BiH sve više odlaze u zemlje EU-e.

Vrlo bitna stvar od koje sve drugo zavisi i cilj koji bi se trebao postići je: „efikasna i potpuna kontrola kritičnih tačaka i mjesta gdje migranti prelaze na istočnoj granici BiH” gdje bi se na taj način „uspostavio zadovoljavajući balans u vezi usporavanja ulazaka i sa većim brojem izlazaka migranata iz BiH”, što u ovom trenutku nije dovoljno pokriveno.

Sa ovakvim stavom bi u konačnici ostvarili strateški cilj i napravili „efikasan balans” i to „manji ili približno isti broj ulazaka u odnosu na broj izlazaka iz BiH, gdje bi broj migranata u BiH uvijek bio na granici slobodnih raspoloživih smještajnih kapaciteta u PPC koji su otvorenog tipa i u koje bi bili smješteni svi migranti koji uđu u BiH, sve do njihovog odlaska, bez mogućnosti boravka na drugim mjestima. Na ovaj način bi se „stvorile ključne pretpostavke za efikasno upravljanje migrantskom krizom u BiH”;

* - Fakultet za menadžment i poslovnu ekonomiju Univerziteta u Travniku

pogotovo ako bi se izvršilo “razdvajanje i određivanje nosilaca za bezbjedonosni i humanitarni aspekt“ rješavanja migrantske krize.

Ključneriječi: upravljanje migrantskom krizom, trendovi ilegalnih migracija, sprečavanje krijumčarenja ljudi, kontrola kritičnih tačaka na granici, privremeni prihvatni centri za smještaj migranata, protjerivanje migranata u zemlje porijekla

ABSTRACT

It should be mentioned that since the beginning of migrant crisis (since second half of 2017) through BiH over 69 000 migrants passed, registered by Service for Foreigners' Affairs. They stayed in BiH up to 9 months, organised and connected with the chains of international smuggling on the route. The category of incoming migrants are economic migrants, and they are not just any refugees and want to use BiH as a transit, and to leave as soon as possible from BiH into EU countries. They mostly come from Pakistan, Afghanistan, Iraq, Syria, Bangladesh, Libya, Egypt, Iran, Algeria, Morocco, and other, and they don't possess any identification document, or they are very good at hiding as instructed by smugglers, and therefore it is very difficult to establish the real identity, which is a huge problem, especially in procedures of returns into country of origin. Regardless that mostly migrants want to use BiH only as a transit, in situation like this of uncontrolled entry of migrants into BiH, some 'new Immigration Centers' are not solutions or any other Temporary Reception Centers at any part of BiH, especially closed type. Given to all problems that we face with, that can additionally worsen situation in BiH and 'develop into one type of collection centers' and longterm station for migrants in this area, with very certain variant that they stay in the long term in this region. The fact is that these categories of migrants that we face with, it is almost impossible to

return into their countries of origin and it is harder upon readmission into countries from where they came into BiH, due to the conscious obstruction by those countries, and impossibility of real identity determination.

The moment when the Croatia would in large extent close border towards EU, all those migrants who found in BiH, will stay in long term in BiH, by the aforesaid reasons. It is not excluded that due to the longterm stay of migrants in BiH, that could affect even demographic structure in BiH, particularly given that BiH citizens more and more are leaving into EU countries.

The very important thing from which depends and the goal that should be achieved is: 'efficient and complete control of hotspots and places where migrants cross at the eastern border of BiH', and in this way 'would be established satisfactory balance in relation of slowing down entries and exists of migrants from BiH', which in this very moment is not sufficiently covered.

With such an attitude, it would be ultimately the strategic goal realized and 'efficient balance' made, and 'less or nearly the same number of entries in relation to numbers of exits from BiH, and the number of migrants would be always at the border of freely available accommodation at the Temporary Reception Center that is opened type, and where would be placed all migrants who enter in BiH, until their departure, with no possibility of stay at some other places. In this way, 'the key assumptions' would be created for an efficient migrant crisis management in BiH', particularly if separation and determination of holders for safety and humanitarian aspect of solving migrant crisis would be realized.

Keywords: migrant crisis management, trends of illegal migration, prevention of smuggling in human beings, control of hotspots at the border, temporary reception centers for accommodation of migrants, expulsion of migrants into countries of origin.

UVOD

Pokušao sam Vam lično kao kredibilan poznavalac prilika, potpuno stručno prezentirati trenutne činjenice i način rješavanja migrantske krize od njenog samog početka, sa aspekta svakodnevnog obavljanja poslova načelnika Sektora za operativnu podršku u Službi za poslove sa strancima od 2006 godine i ko ima kompetencije i dugogodišnje iskustvo u oblasti rješavanja problematike migracija te kontrole kretanja i boravka stranaca (reflektovano kroz svakodnevni rad sa inspektorima za strance u procesima planiranja, organizovanja i sprovođenja najsloženijih operativnih aktivnosti na području BiH u cilju rješavanja problema i posljedica izazvanih migrantskom krizom.

Bez obzira na otežavajuću okolnost i činjenice da se "Služba bavi isključivo posljedicama migrantske krize", veliki doprinos u rješavanju ove problematike, daju inspektori za strance koji, svakodnevno preduzimaju veoma složene i značajne operativne aktivnosti iz nadležnosti Službe, po potrebi i u saradnji sa nadležnim bezbjedonosnim i policijskim organima u BiH. Rezultati ovakvog djelovanja inspektora za strance su sprečavanje i otkrivanje svih vidova neregularnih informacija, pronalazak lica koja se mogu dovesti u vezu sa međunarodnim lancem krijumčarenja ljudi, pronalazak lica povezanih sa terorizmom i svim drugim oblicima organizovanog kriminala, razmjena operativnih informacija i učestvovanje u aktivnostima sa međunarodnim subjektima, što daje znatan doprinos ukupnoj bezbjednosti BiH.

Postojeća situacija je dosta složena i zahtijeva dobro osmišljenu i hitnu reakciju nadležnih organa u BiH, obzirom da jednim dijelom utiče i na ekonomski razvoj, pogotovo za lokalne zajednice u kojima postoje PPC-i i gdje postoji povećan broj migranata, evidentno imamo smanjen broj dolazaka turista stranih državljanina zbog straha za svoju sigurnost, što umnogome utiče i na razvoj turizma u tim lokalnim zajednicama

(Bihać, Sarajevo i dr), koji je jedna od glavnih pokretačkih snaga tih lokalnih zajednica.

Često se od strane prethodnog saziva Vijeća Ministara moglo čuti da u potpunosti kontroliše situaciju od početka nastanka migrantske krize (druga polovina 2017 godine) te da imaju uspostavljene efikasne planove i mehanizme oko njenog rješavanja, što sa aspekta sagledavanja cjelokupnog činjeničnog stanja po pitanju bezbjedonosnog i humanitarnog aspekta, apsolutno nije odraz realnog stanja u tom periodu.

U prilog tome govori i tada predloženi "Plana mjera i aktivnosti za efikasno upravljanje migrantskom krizom u BiH", iz čega je evidentno da se prilikom izrade istog nije na pravi način sagledala realna i činjenična situacija u vezi sa migrantskom krizom u BiH, pa je isti postavljen na pogrešnim osnovama i prioritetima i to na „rješavanju stvorenih posljedica migrantske krize, zbog nekontrolisanog ulaska a ne na rješavanju uzroka". Dodatno je otežavalo situaciju i ne postojanje dovoljno smještajnih kapaciteta za migrante.

Isto tako taj plan nije jasno odredio i razdvojio nosioce bezbjedonosnog i humanitarnog aspekta i sve je to palo na Ministarstvo sigurnosti, pa su samim time predloženi i nejasno definisani i posloženi prioriteti, kao i same predložene mjere, pogotovo po pitanju načina sprečavanja nekontrolisanog ilegalnog ulaska u BiH na istočnoj granici, međusobne saradnje nadležnih organa na svim nivoima, pristupa sistemu azila i drugo. U konačnici ovako zamišljen plan, teško je mogao doprinijeti efikasnom rješavanju ove problematike i upravljanju migrantskom krizom.

EVALUACIJA STANJA U OVOJ OBLASTI ZA PERIOD 2017-2021

Kao što znate, migrantska kriza je u većoj mjeri zahvatila BiH u drugoj polovini 2017 godine sa nespremnom politikama i planovima za njeno rješavanje od strane tadašnjeg VM-a, koje je zbog ove problematike,

ustanovilo Koordinaciono tijelo za pitanje migracija, koje je kao takvo tijelo sprovodilo i dalje sprovodi aktivnosti na implementaciji zacrtanih politika. U tom periodu imali smo nekontrolisan i veći ilegalni ulazak u najvećem broju ekonomskih migranata u BiH iz pravca Srbije i Crne Gore, nego njihov izlazak iz BiH, nedovoljan broj smještajnih kapaciteta, te neefikasnu saradnju na svim nivoima i sa najčešće nametanjem nefunkcionalnih rješenja.

Da vas podsjetimo u skladu sa zakonskim nadležnostima aktivnosti u vezi migrantske krize preduzimali su i preduzimaju: Granična policija BiH u sferi zaštite i sprečavanja ilegalnih prelazaka granice, Služba za poslove sa strancima koja je nadležna za kontrolu kretanja i boravka stranaca kada ilegalni migranti već uđu u BiH, Ministarstvo sigurnosti-Sektor za azil koji su nadležni za sistem azila i smještaj migranata ukoliko izraze namjeru a velika većina ih je izrazila namjeru podnošenja zahtjeva za azil, policijski organi na nivou entiteta i kantona (najopterećeniji su MUP USK-a i Kantona Sarajevo na području FBiH, kao i MUP RS na području Republike Srpske), po pitanju JRM-a i krivičnih djela, te Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice koje je nadležno za smještaj lica kojima je od strane Sektora za azil donijeta pozitivna odluka po zahtjevu za azil.

RASPOLOŽIVI SMJEŠTAJNI KAPACITETI ZA MIGRANTE UBIH

Postojeći smještajni kapaciteti predviđeni zakonskim propisima za ovu kategoriju migranata su u Azilantskom centru u Delijašu kapaciteta oko 150 mjesta, kojim upravlja Ministarstvo bezbjednosti i u Izbjegličkom centru u Salakovcu kapaciteta oko 200 mjesta, gdje su smještene ranjive kategorije migranata i gdje bivaju smješteni državljani BiH, koji su vraćeni po readmisiji iz trećih zemalja i kojim upravlja Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice.

Isto tako prethodno Vijeće Ministara je donijelo odluku i odredilo Privremene

prihvatne centre (PPC) za smještaj migranata na nekoliko lokacija i to na području USK-a (objekti Bira kapaciteta 1500 mjesta i Borići kapaciteta 430 mjesta u Bihaću, Sedra kapaciteta 430 mjesta u Cazinu, Miral kapaciteta 700 mjesta u Velikoj Kladuši). Isto tako na području Kantona Sarajevo određeni su od strane Ministarstva sigurnosti PPC-i i to Ušivak kapaciteta 800 mjesta i odnedavno i kasarna Blažuj predviđenog kapaciteta 2400 mjesta, koja je u fazi završnog osposobljavanja i u koju je izvršeno izmještanje u prethodnom periodu velikog broja migranata iz kampa Vučijak u Bihaću.

Također u toku je osposobljavanje novog privremenog PPC na području Bihaća u mjestu Lipa max. kapaciteta 900 mjesta, koji nema preduslove za zimske uslove jer su smještajni kapaciteti šatori. Na ovaj prostor se izmještau migranti iz gradskih područja Bihaća i u najvećoj mjeri iz PPC Bira koje je odlukom nadležnih organa u USK-u zatvoren. Sama lokacija Lipe je van rute i daleko van grada pa se migranti odmah vraćaju na područje Bihaća, kako bi bili bliže prelasku u Hrvatsku, što dodatno otežava čitavu situaciju. Napominjem da u zadnje vrijeme postoje slučajevi da se migranti vraćaju i u Srbiju zbog toga što u BiH ne postoje slobodni smještajni kapaciteti u PPC, za razliku od Srbije gdje ima dovoljno slobodnih smještajnih kapaciteta u njihovim centrima.

Napominjemo da ovim gore PPC upravlja IOM-a (Internacionalna organizacija za migracije). Valja napomenuti da se PPC Bira i Miral po zahtjevu vlade i štaba USK-a i lokalnih vlasti zatvaraju (Bira u potpunosti većiseljena) što dodatno otežava situaciju u ovom Kantonu, jer migranti samoinicijativno otvaraju šatorska naselja u šumama na području Kladuše i drugim mjestima, što može biti alarmantno obzirom na nadolazeće zimske uslove i da ih je teško kontrolisati od strane nadležnih organa. S tim u vezi bilo bi dobro da svi nivoi vlasti u BiH u kantonima, entitetima i na državnom nivou pomognu finansijski i materijalno one lokalne zajednice u kojim postoje otvoreni

PPC-i i na taj način daju doprinos za efikasno rješavanje ove problematike.

Ono što je veoma važno je veliki doprinos Službe za poslove sa strancima zaštiti ukupne bezbjednosti građana, na način što se u Imigracioni centar u Istočnom Sarajevu u Republici Srpskoj, smještaju najopasniji ilegalni migranti-strani državljani, sa izrečenom mjerom protjerivanja iz razloga što predstavljaju prijetnju po bezbjednost BiH, kao i zbog povezanosti sa terorizmom i najtežim oblicima organizovanog kriminala, bez mogućnosti slobode kretanja i do njihovog udaljenja.

Sve one kategorije migranata, kojima se izrekne mjera protjerivanja iz BiH od strane Službe (izrečeno mjera protjerivanja od početka migrantske krize preko 5000 lica) se u velikoj mjeri smještaju do njihovog udaljenja u Imigracioni centar. Isti je zatvorenog tipa i bez mogućnosti slobode kretanja, kapaciteta 80 mjesta, najčešće na gornjoj granici popunjenosti i kojim po Zakonu o strancima upravlja Služba za poslove sa strancima. Nisu problem protjerivanja migranata koji imaju PI i čije zemlje prihvataju svoje državljane, ali je vrlo težak problem ako imamo nemogućnost potvrđivanja identiteta i ukoliko postoje opstrukcije zemalja porijekla tada bi migranti mogli ostati vrlo dugo u IC, što predstavlja veliki problem snošenja troškova boravka tih lica u IC.

Finansiranje u vezi rješavanja problematike migracija u PPC-a u najvećoj mjeri, vrši se od strane EU-e, koja izdvaja značajna novčana sredstva za humanitarni aspekt (iako se radi o ekonomskim migrantima a ne stvarnim izbjeglicama), putem IOM-a, koji direktno sklapa ugovore sa vlasnicima objekata, koji su privatno vlasništvo, gdje su uspostavljeni ovi centri i preuzima na sebe sve potrebne finansijske obaveze. Od ukupnog novčanog iznosa mali dio sredstava se daje nadležnim organima „za bezbjedonosni aspekt“ „što je krajnje nedovoljno i taj iznos bi morao biti mnogo izraženiji, kako bi se efikasno upravljalo ovim procesima, pogotovo za tehnička opremanja i za troškove ispomoći na zaštiti granice.

KARAKTERISTIKE ILEGALNIH MIGRACIJA NA PODRUČJU BIH

Činjenica je da se u ovom trenutku u BiH već nalazi cca 10 000 migranata (preko 6000 u PPC i koji su na gornjoj granici popunjenosti te između 3500-4000 u napuštenim objektima, privatnom smještaju, otvorenim prostorima, šatorskim naseljima i dr.). Starosna dob ilegalnih migranata je od 18-35 godina, „najviše ih je ekonomske kategorije i migranata samaca“ ali i sve više porodica i ranjivih kategorija, koje se nerijetko polako integrišu u društvo. Pored Državljana Pakistana i Avganistana najnoviji pojavni oblik su egipatski državljani maloljetnici bez pratnje, koji bez većih problema dolaze do područja USK-a i ne treba se zanemariti da bi se moglo raditi o organizovanom načinu krijumčarenja i trgovine ljudima. U zadnje vrijeme pojavni oblik su i ekonomski migranti iz Bangladeša. Ono što potvrđuje dirigovanost ovih procesa, je da svi migranti dolaze iz pravca EU-e (Grčka) i da je to postao unosan biznis za krijumčarenje međunarodnih razmjera. Upoznati ste da postoje i realne najave iz nekih zemalja UE-e, koje ukazuju da nekoliko hiljada migranata iz pravca Turske, čeka pravu priliku, zbog prethodnih ratnih dešavanja u Siriji i Iraku, zbog odnosa EU-e prema Turskoj zbog potrebe za radnom snagom u ekonomijama evropskih zemalja, ali i zbog posljedica COVID-19 te zatvaranje radnih mjesta u zemljama porijekla. Obzirom da ne postoji neka nova ruta, sve su to dodatni razlozi zbog kojih bi migranti i u narednom periodu i dalje koristili ovu rutu preko BiH za odlazak u zemlje EU-e, što može u mnogome usložniti i bezbjedonosnu situaciju u BiH. Sve druge rute veoma dobro su zapriječene i kontrolisane (Mađarska, Hrvatska i Rumunija), što dodatno ukazuje da će migranti u sve većem broju i dalje ulaziti u BiH, ali sa neizvjesnošću njihovog daljeg i brzog odlaska iz BiH.

Najveći problemi sa migrantima se dešavaju na ruti koja je saobraćajno povezana (Tuzla, Sarajevo, Banja Luka) sa područjem Bijaća

i Velike Kladuše, koji su najbliži granici sa EU i gdje je glavni cilj migranata da što prije stignu, kako bi se prebacili dalje u Hrvatsku. Ova ruta je od ranije aktivna i preko ovih područja su i ranijih godina bile zastupljene neregularne migracije. (Turska, državljani sa područja Kosova i dr.)

Lokalni organi prije svega na području USK-a-grad Bihać i Velika Kladuša, Kantona Sarajevo i šire područje Banja Luka), imaju najveće probleme po pitanju ugrožavanja bezbjednosti građana i imovine, jer isti često čine narušavanje JRM-a i nerijetko čine razna krivična djela i migranti se samoinicijativno smještaju u napuštene i neuseljene objekte i prostore i u gradskim jezgri, čime dodatno ugrožavaju zdravlje i bezbjednost građana pogotovo u ovo vrijeme pandemije COVID-19.

Migranti koji se samovoljno „smještaju u napuštenim objektima, šatorskim naseljima po šumama i privatnom smještaju kod fizičkih lica“ su u najvećoj mjeri „samci migranti“, koji imaju novac i koji izbjegavaju u dobroj mjeri registraciju i davanje biometrijskih podataka nakon ulaska u BiH i predstavljaju najveći bezbjedonosni problem i realnu i potencijalnu opasnost dok su u BiH. Dodatan problem predstavljaju igrađani BiH koji im pružaju smještaj(USK-n, Kanton Sarajevo i dr.) i naplaćuju ga, ali migrante ne prijavljuju i onda nadležni organi imaju velikih problema oko upravljanja ovim segmentom, čime se nameće obaveza inspekcijским organima da kontrolišu i kažnjavaju pružaoce usluga privatnog smještaja.

Kategorija „samci migranti“ su često skloni nasilničkom i krimogenom ponašanju, nerijetko narušavaju JRM i nerijetko čine i najteža krivična djela, učesnici su ratnih dešavanja i pripadnici različitih formacija, ali su i često korisnici narkotičkih sredstava. Ono što dodatno posebno zabrinjava je da se među migrantima samcima „pojedini dovode u vezu sa terorizmom“, što može biti ozbiljan problem za ukupnu bezbjednost ne samo u čitavoj BiH, već i šire. U prilog ovome govore i činjenice da je Služba za poslove sa strancima u prethodnom periodu

u saradnji sa drugim nadležnim organima, uspjela locirati na području BiH i pronaći nekoliko migranata koji su prema njihovim informacijama, povezani sa terorizmom i trenutno se nalaze u Imigracionom centru već preko 20 mjeseci, sa neizvjesnošću kada će uopšte biti vraćeni u zemlje porijekla, koje ne ih ne žele prihvatiti.

Služba je u saradnji sa međunarodnim partnerskim organizacijama i provjerom njihovih biometrijskih podataka, od istih obavještena, da se dovode u vezu sa terorizmom, zbog čega su bili predmetom rada Službe po pitanju protjerivanja.

U sadašnjoj situaciji najveći broj migranata, koji nekontrolisano ilegalno pređu istočnu granicu BiH u dobroj organizaciji krijumčara i sa ovih područja, često neopaženi od strane policije na granici i koju vješto zaobilaze te slobodno prelaze teritoriju BiH i do 250 i više kilometara, gdje borave po nekoliko dana u BiH na nepoznatim lokacijama, napuštenim i nenaseljenim objektima, (često privatni smještaj), prije nego uopšte budu otkriveni i registrovani kod terenskih centara Službe (Sarajevo, Banja Luka, Tuzla, Bihać i dr.). Tom prilikom budu im uzeti biometrijski podaci, fotografišu se i prikupse određena operativna saznanja od istih, koja potom Služba razmjenjuje sa nadležnim bezbjedonosnim i drugim organima.

Svi migranti su unaprijed dobro instruisani od krijumčara te odmah kod pripadnika Službe, prilikom pokušaja utvrđivanja njihovog identiteta, izraze namjeru podnošenja zahtjeva za azil i u skladu sa Zakonom o azilu, dobiju potvrdu od Službe za poslove sa strancima o izraženoj namjeri za azil, koja im važi do 14 dana, dok ne podnesu zahtjev za azil Ministarstvu bezbjednosti BiH-Sektoru za azil. Svi ovakvi migranti znaju i traže da im se obezbjedi smještaj, što im je po sadašnjem Zakonu o azilu, dužno obezbjediti Ministarstvo bezbjednosti BiH. (propisano od člana 32 do člana 35 Zakona)

Ono što je dodatan problem je činjenica da Ministarstva bezbjednosti BiH- Sektor za azil, osim u Azilantskom centru, vjerovatno iz objektivnih razloga zbog nedostatka ljudskih

resursa, nije u stanju da pravovremeno rješava problem zaprimanja zahtjeva za azil u PPC-a, što stvara velike probleme o čemu se žale migranti i njihovi zastupnici, jer ne postoji efikasan pristup sistemu azila u prihvatnim centrima. Migranti se žale da im je uskraćeno zakonsko pravo ne njihovom krivicom, da podnesu pravovremeno zahtjev za azil o čemu su zamjerke iskazivali i predstavnici međunarodne zajednice i EU. Sagledavajući sva ova prikupljena saznanja u vezi migrantske krize, evidentno je da su ilegalne migracije postale više nego i regionalan, pa čak i globalan problem, gdje je evidentno da seradi o dirigovanom procesu nametnutom iz odgovarajućih uticajnih centara i u saradnji zemalja porijekla i krijumčara.

MOGUĆE POSLJEDICE NEKONTROLISANOG ILEGALNOG ULASKA MIGRANATA U BIH

Nakon kratkotrajnog zastoja u kretanju migranata zbog pandemije virusa COVID 19, realno je očekivati kada pandemija u potpunosti prestane i kada prođe zima, ponovno povećanje nekontrolisanog ulaska u BiH i da ponovo kao prije imamo „zabrinjavajući i značajan disbalans“ u pogledu „svakodnevno većeg broja ulaska i manjeg broja izlazaka migranata iz BiH“.

Ovo dodatno može biti zabrinjavajuće i iz razloga i zato što je Hrvatska u dobroj mjeri zatvorila granicu prema BiH, pogotovo na području USK-a, gdje JP Hrvatske šume uz granicu sa BiH na području Bihaća, vrši potpunu sječú šume, čime se stvara čist prostor lakši za nadziranje granice dronovima i drugim savremenim tehnikama. Ovakvo plansko postupanje otežava i onemogućava neopažen izlazak migranata iz BiH, što u narednom periodu može dovesti do veoma ozbiljne situacije sa bezbjedonosnog aspekta i „stvaranja od BiH sabirnog centra“. Ovdje se već nalazi cca 10000 hiljada migranata, sa mogućom tendencijom rasta njihovog broja u BiH, jer smo najbliža zemlja prema granici Evropske Unije (Hrvatska).

U prilog ovome govori takođe i činjenica, da ukoliko se nastavi nekontrolisan ulazak u BiH (činjenica je da ne postoji dovoljan broj policajaca Granične policije na granici sa Srbijom, Crnom Gorom i Hrvatskom 1 policajac na 25 km granice, sa neizvjesnošću da se ovaj problem brzo riješi, jer je procedura prijema novih službenika duga. Isto tako prijedlog novog pravilnika za povećanjem broja službenika granične policije je u proceduri donošenja, što predstavlja dodatni objektivan problem, obzirom na nedostatak službenika na istočnom području, gdje migranti i dalje ilegalno ulaze u BiH na više različitih lokaliteta, bez obzira što pripadnici granične policije postižu veoma zapažene rezultate u njihovom onemogućavanju da uđu u BiH, ali zbog nedostatka kapaciteta nisu u mogućnosti to u potpunosti pokriti pa migranti uspijevaju ući u BiH na drugim mjestima, što u konačnici utiče na potpuno efikasno upravljanje ovim procesom.

Ono što je takođe prioritarno je da se napravi pritisak na zemlje porijekla iz kojih migranti dolaze u cilju potpisivanja sporazuma o readmisiji i da sarađuju sa organima BiH u cilju efikasnije saradnje i razmjene informacija u cilju potvrđivanja identiteta i da za one za koje se utvrdi identitet, da budu prihvaćeni bez uslovljavanja a nesamo da prihvate one migrante koji hoće dobrovoljno da se vrate u zemlje porijekla, jer u suprotnom mogu dugoročno ostanu u BiH. S tim u vezi Služba za poslove sa strancima treba u saradnji sa svim nadležnim organima, uspostaviti jasne procedure diplomatske komunikacije u cilju što efikasnijeg vraćanja migranata u zemlje porijekla, za one koji imaju potvrđen identitet i koji ne ispunjavaju uslove za dalji ostanak u BiH.

S druge strane granica prema Hrvatskoj, je vrlo dobro čuvana od strane njihove policije, koja sve migrante koje pronade na svom području uz primjenu sile vraća u BiH, na mjestima koja nisu određena za to i mimo procedura u vezi potpisanog sporazuma o readmisiji o čemu postoje činjenice prikupljene od strane policije USK-a. Ako ovome dodamo da u zadnje vrijeme sve je

više migranata koje vraćaju po skraćenom postupku po readmisiji u BiH, onda to dodatno može otežati i ovako složenu situaciju obzirom da se mali broj migranata po sporazumu o readmisiji vraća u Srbiju i Crnu Goru, jer ih ne žele prihvatiti.

PREDLOŽENE AKTIVNOSTI KOJE BI BILE OD ZNAČAJA ZA EFIKASNIJE RJEŠAVANJE OVE PROBLEMATIKE

Polazeći od svih ovih gore navedenih činjenica i najava od strane određenih nadležnih subjekata na nivou BiH, da će se umnogome promijeniti pristup rješavanju ove problematike, to ohrabruje da će se pokušati pristupiti rješavanju prije svega uzroka problema a to je kontrola kritičnih tačaka na istočnoj granici, čime bi i rješavanje posljedica migrantske krize bilo u konačnici mnogo efikasnije, kao i jačem pritisku na zemlje porijekla zbog uspostavljanja saradnje, kako bi se što je prije moguće protjerivali iz BiH svi oni migranti, koji ne ispunjavaju uslove za ostanak u BiH a koji imaju potvrđen identitet.

Sagledavajući sve gore navedene činjenice u cilju efikasnog upravljanja migrantskom krizom, samim tim i davanja doprinosa zaštiti bezbjedonosnog sistema u BiH, nameće se potreba za što hitnije preduzimanje određenih mjera i radnji po prioritetima, kroz nekoliko pravaca a koje bi dalevrlo brzo dobre rezultate i ogledale bi se u sljedećem:

- U cilju usporavanja i zaustavljanja nekontrolisanog ilegalnog ulaska migranata u BiH, što prije utvrditi koje su to kritične tačke i mjesta za prelazak migranata na istočnoj granici“ i potom dogovoriti i „uspostaviti efikasnu kontrolu takvih kritičnih mjesta istočne granice, (cca oko 10-15), gdje bi Granična policija bila nosilac problematike sprječavanja ilegalnog ulaska na tako uočenim kritičnim mjestima. Iz objektivnih razloga u nedostatku dovoljnog broja njihovih policijskih službenika za ovakve i slične aktivnosti uz granicu, razmotriti mogućnost i zatražiti

pomoć graničnoj policiji za angažovanja u još značajnijoj mjeri pripadnika MUP-a RS-e, za čije pripadnike bi se morala obezbjediti finansijska sredstva od strane međunarodnih subjekata (IOM). MUP RS-e ima osposobljene svoje pripadnike, između ostalog i za doprinos sprečavanju ilegalnih migracija i borbe protiv terorizma. Na ovakav način bi se u dobroj mjeri „efikasno i pravovremeno spriječio nekontrolisani ilegalni ulazak na kritičnim mjestima“. Rezultat ovih aktivnosti bi mogao biti „da se u svakom momentu napravi efikasan balans između ulazaka i izlazaka migranata iz BiH u odnosu na slobodne raspoložive smještajne kapacitete u BiH“, gdje bi „broj ulazaka migranata trebao da bude manji od broja izlazaka“. Isto tako potrebno je što prije uspostaviti efikasnu kontrolu kritičnih mjesta granice prema Hrvatskoj, ali ne isključivo samo izlaza migranata iz BiH, već prevashodno i nasilnog vraćanja u BiH, kako bi se pokušali spriječiti česti pokušaji pripadnika policije Hrvatske da vraćaju na silu migrante u BiH na mjestima koja nisu za takve namjene i mimo procedura potpisanog sporazuma o readmisiji u čemu bi im na području USK-a mogli pomoći pripadnici MUP USK-a.

- Razmotriti pokretanje inicijative da se u BiH uspostavi zajednički operativni tim sa uključivanjem nadležnih tužilaca, koji bi se sastojao od nadležnih policijskih i bezbjedonosnih i dr. organa i koji bi imao zadatak da zajednički koordinira procese otkrivanja lica koja su u vezi sa krijumčarenjem migranata (pogotovo oko ulaza migranata u BiH na kritičnim mjestima na istočnoj granici) te sprečavanja pojavnih oblika krijumčarenja ilegalnih migranata na tim kritičnim mjestima, ali po potrebi postupanje i na čitavom području BiH. (već se sprovode određene zajedničke aktivnosti u tom pravcu).
- Razmotriti što hitnije pokretanje inicijative od strane nadležnih institucija

- u BiH, za uspostavljanje saradnje sa ambasadama ili predstavništvima zemalja porijekla ilegalnih migranata, kako bi se otklonile opstrukcije ovih zemalja i da se proces potvrđivanja identiteta i provjera maksimalno ubrza. Ukoliko bi se napravio dogovor bez uslovljavanja da prihvataju ne samo one migrante, koji žele dobrovoljno da se vrate, tada bi se u prvoj fazi odmah mogli uz pomoć EU-e. protjerati svi ilegalni migranti iz BiH u ove zemlje, koji imaju putne isprave i utvrđen identitet i koji ne ispunjavaju uslove za ostanak, jer se radi o ekonomskim migrantima. U vezi s tim takođe pokrenuti sve potrebne procedure za potpisivanje sporazuma o readmisiji sa svim zemljama porijekla ilegalnih migranata koji su zastupljeni u migrantskoj krizi. (Pakistan, Avganistan i dr.)
- Ukoliko bi se stvorile sve neophodne pretpostavke sa zemljama porijekla, Služba bi prioritarno za sve one ekonomske migrante koji nezakonito uđu i borave u BiH a imaju utvrđen identitet i za koje se utvrdi da ih je moguće objektivno protjerati iz BiH, bez obzira da li su iskazali dobrovoljnost za povratak, odmah preduzimala sve neophodne aktivnosti u saradnji sa svim nadležnim organima u BiH, kako bi ih što prije protjerali u zemlju porijekla. Za ove aktivnosti neophodna je saradnja i svaka vrsta pomoći kako nadležnih organa i institucija u BiH, tako međunarodnih i institucija EU-e.
 - Razmotriti pokretanje inicijative za nadogradnju saradnje sa zemljama okruženja (Srbija i Crna Gora) oko efikasnijeg sprovođenja sporazuma o readmisiji, pogotovo po skraćenoj proceduri i u cilju bezuslovnog vraćanja onih migranata koji se pronađu u neposrednoj blizini granice sa Srbijom i Crnom Gorom, za koje se osnovano pretpostavlja da su ušli u BiH sa tog područja i ako je moguće dogovoriti i koordinirano zajedničko postupanje sa graničnim policijama ovih zemalja. Ista stvar se treba pokušati dogovoriti i sa Hrvatskom u vezi prestanka dosadašnjeg načina nasilnog vraćanja migranata u BiH, bez procedura i na mjestima predviđenim za to.
 - Paralelno sa usporavanjem nekontrolisanog ilegalnog ulaska migranata u BiH i pražnjenjem smještajnih kapaciteta u našim PPC-a, odmah sprovesti zajedničke aktivnosti pripadnika policije i Službe na svim dijelovima BiH u cilju pronalaska svih migranata koji se nalaze van PPC i koji susmješteni u gradskim područjima, napuštenim i nenaseljenim objektima, šatorskim naseljima i svim drugim mjestima te njihovog planskog smještaja u najbliže postojeće PPC-e, kako bi zaštitili bezbjednost i zdravlje građana BiH. Bez obzira što su ovo centri otvorenog tipa, neophodno je uvesti jasna „pravila kućnog reda“ u ove PPC-e, gdje bi se jasno znalo kada i pod kojim uslovima se ovi migranti mogu kretati van ovih centara, dok ne dođu u iste i dok ne odu iz BiH, čime bi uveliko zaštitili bezbjednost građana u BiH.
 - Razmotriti privremeno uspostavljanje „dnevničkih tranzitnih privremenih punktova za kontrolu i registraciju migranata“, (po uzoru na Srbiju prilikom ulaska migranata iz Makedonije) gdje bi se migranti vrlo kratko zadržavali, samo toliko (maks. šest sati) dok im se ne uzmu biometrijski podaci i dok se ne provjere, gdje bi se potom samo oni koji se ne potražuju, dalje uputili i propratili kroz unutrašnjost prema PPC-a, koji se u većini nalaze u blizini granice na izlazu iz BiH. Razmisliti o privremenim lokacijama „dnevničkih tranzitnih punktova za registraciju migranata na pogodnim mjestima koje koristi Granična policija i to što bliže kritičnim mjestima gdje migranti ilegalno ulaze (uz granicu sa Srbijom na pogodnoj lokaciji u području Zvornika, Bratunca i na pogodnoj lokaciji na području prema Crnoj Gori.

To bi bile tačke na koje bi se usmjeravali migranti koji ilegalno uđu u BiH, radi sprovođenja procedure registracije i uzimanja biometrijskih podataka.

- Na ovaj način bi imali bolji uvid nakon samog ilegalnog ulaska migranata i ne bi se desilo da ilegalni migranti pređu 200 i više kilometara prije nego budu uopšte registrovani i prije nego dobiju potvrdu o izraženoj namjeri za azil (Sarajevo, Istočno Sarajevo, Tuzla, Banja Luka, Bihać). Naprijed navedeni „tranzitni dnevni privremeni punktovi za registraciju“ (kontejneri ili dr.) bi se opremili uz finansijsku i svaku drugu pomoć IOM-a i EU i u njima bi se trebali stvoriti uslovida pripadnici Službe za poslove sa strancima vrše uzimanje biometrijskih podataka, fotografisanje i dr i potom ih odmah ukoliko su negativni i nemoguće ih je uopšte vratiti, usmjeravati kroz određene koridore za dalji prolazak kroz BiH. Predlažemo razmatranje značajnijeg angažovanja na ovim punktovima pripadnika MUP-a RS kroz zajedničku saradnju sa pripadnicima Granične policije prilikom sprečavanja ilegalnog ulaska i saradnju sa pripadnicima Službe u vezi lica za koje se razmjenom biometrijskih podataka utvrdi da se dovode u vezu sa terorizmom i drugim oblicima krivičnih djela.
- Isto tako bi imali pravovremenu i efikasnu kontrolu dok je ilegalni migrant još tu prilikom njegovog ilegalnog ulaska u BiH, gdje bi što je prije moguće razmjenjivali biometrijske podatke po potrebi i sa međunarodnim partnerskim organizacijama, gdje bi vrlo brzo dobili odgovor da li se potražuju i eventualno dovode u vezu sa terorizmom ili dr. Potom bi takva lica, koja neko potražuje zbog terorizma i dr., odmah bila stavljena

pod kontrolu od strane pripadnika MUP-a RS-e i Službe i bili smješteni u Imigracioni centar, bez mogućnosti dalje slobode kretanja po BiH (do sada je bila situacija, da prođe mnogo vremena, prije nego su bili locirani i pronađeni na nekom lokalitetu, ukoliko već nisu bili napustili BiH). Na ovaj način bi se ovi bezbjedonosni organi efikasno predstavili u međuradnim krugovima u značajnom davanju doprinosa borbe protiv terorizma u međunarodnim okvirima, što bi samim tim imalo i dodatne refleksije na još bolju njihovu reputaciju u međunarodnim bezbjedonosnim krugovima u borbi protiv terorizma i dr..

- Takođe, svi oni migranti koji bi nakon izvršenih provjera na ovim dnevnim tranzitnim punktovima bili negativni prilikom registracije i uzimanja biometrijskih podataka, odmah bi se u dogovoru ukoliko su ispunjeni uslovi iz sporazuma o readmisiji, vraćali po ubrzanoj proceduri u Srbiju i Crnu Goru. Oni migranti koji prilikom kontrole budu negativni i koji se ne bi mogli vratiti u ove zemlje po osnovu sporazuma o readmisiji a izraze namjeru podnošenja zahtjeva za azil upućivali bi se i propratili prema gore navedenim prihvatnim centrima u BiH, koji su otvorenog tipa i tamo gdje postoji slobodan smještaj, kako bi se mogli nakratko smjestiti, do napuštanja BiH. Uvijek kada je izlaz migranata iz BiH smanjen i ne postoji slobodnih smještajnih kapaciteta u prihvatnim centrima u BiH, morala bi se istočna granica na kritičnim mjestima, efikasnije kontrolisati, čime bi se u konačnici „uveliko smanjila mogućnost stvaranja disbalansa i sabirnog centra od BiH“.
- Razmotriti pokretanje inicijative za

- uspostavljanje efikasnije saradnje sa nadležnim međunarodnim partnerima oko mogućnosti kontinuirane saradnje i vršenja što bržih provjera kroz njihove baze podataka i pravovremeno provjeravanje naših prikupljenih biometrijskih podataka ,kako bi pravovremeno detektovali lica koja se potražuju po bilo kojem osnovu, kako bi mogli pravovremeno postupiti prema takvim licima ukoliko su u BiH.
- Razmotriti mogućnost pokretanje inicijative putem nadležnih institucija ili organa na najvišem nivou u BiH u cilju nadogradnje međusobne saradnje, između BiH i zemalja okruženja (Srbija, Crna Gora i Hrvatska) u cilju stvaranja najboljeg modela zajedničkog pristupa za rješavanje ove problematike, koji bi bio u najboljem interesu svih ovih zemalja. Isto tako uspostaviti međusobno iskrenu i efikasnu saradnju i koordinaciju aktivnosti svih nadležnih organa u BiH, bez nametanja bilo kakvih rješenja koja nisu u skladu sa ustavnim nadležnostima i koja uvažavaju realne činjenice. Prevažodno je potrebno unaprijediti saradnju sa Srbijom i možda inicirati da se razmotri mogućnost koliki bi bio značaj jačeg pokrivanja granice Srbije prema Makedoniji (ponuditi im eventualno naše zajedničke aktivnosti za to). Na ovaj način bi najbolje zaštitili granicu BiH i „usporili pokušaj nekontrolisanog ulaska ilegalnih migranata iz pravca Srbije“, jer bi se duže zadržavali van BiH. Vidljivi su slučajevi vraćanja migranata iz BiH u Srbiju zbog toga što za razliku od nas, kod njih ima slobodnih smještajnih kapaciteta. Ovakvim pristupom ne bi bilo potrebe otvaranje novih PPC-a u BiH.
 - Stvoriti pretpostavke da Ministarstvo bezbjednosti - Sektor za azil u skladu sa preporukama EK i već potpisanim Memoradumom o saradnji i razumjevanju, svimonim migrantima koji žele i koji su prethodno izrazili namjeru za azil kod organizacionih jedinica Službe, svojim dolaskom u centre,omoguće dok se nalaze u svim privremenim prihvatnim centrima da mogu pristupiti sistemu azila i podnijeti zahtjev za azil, bez dolaska u prostorije Ministarstva bezbjednosti u Sarajevu jer bi na taj način bili u okviru zakonitog statusa, sve dok ne izađu iz BiH. Realna činjenica je da ova kategorija migranata vrlo teško može dobiti izbjeglički status u BiH a samim tim nema uslove da zakonito i dugoročno ostane u BiH.
 - Pokretanje inicijative za hitne izmjene zakonskih propisa prije svega Zakona o strancima, Zakona o azilu i dr.) koji uređuju ovu oblast, kako bi svi nadležni organi imali mnogo jače kompetencije i bolje pretpostavke da efikasnije upravljaju ovom problematikom. Kod izrade prijedloga izmjene gore navedenih zakona,neophodno je da bude uključena isključivostruka, čije bi mišljenje sa iskustvom sa terena bilo odlučujuće da beznametanja sve prijedloge izmjene zakonskih rješenja, prilagodi trenutnoj situaciji i u cilju efikasnog rješavanja migrantske krize u BiH.

ZAKLJUČAK

Preduzimanjem gore predloženih mjera, umnogome bi se efikasnije ostvario cilj („uspostavljeni balans između manjeg broja ulazaka ilegalnih migranata i većeg broja izlazaka u odnosu na slobodne smještajne kapacitete“) čime bi nadležni organi BiH mogli da efikasno upravljaju ovom problematikom. Isto tako svi migranti dok su u BiH, treba da budu smješteni u najvećoj mjeri u PPC koji trebaju biti otvorenog tipa, alisa jasno propisanim pravilima kućnog reda, kojih su se dužni migranti

pridrživati, kako u dolasku tako i u boravku i odlasku iz PPC, bez mogućnosti da u većoj mjeri budu smješteni u napuštenim objektima, javnim prostorima i površinama u gradovima, čime se daje veliki doprinos zaštiti bezbjednosti građana.

Znajući da rješavanje migrantske krize zavisi od uzročno posljedične veze, sa ovakvim stavom bi u konačnici ostvarili strateški cilj i napravili „efikasan balans“ i to „manji ili približno isti broj ulazaka u odnosu na broj izlazaka iz BiH, gdje bi broj migranata u BiH uvijek bio na granici slobodnih raspoloživih smještajnih kapaciteta u PPC koji su otvorenog tipa i u koje bi bili smješteni svi migranti koji uđu u BiH, sve do njihovog odlaska, bez mogućnosti boravka na drugim mjestima. Na ovaj način bi se „stvorile ključne pretpostavke za efikasno upravljanje migrantskom krizom u BiH“.

Prioritetno bi na ovaj način najbolje zaštitili bezbjednost i zdravlje građana BiH, pogotovo u vremenu pandemije virusa COVID 19, te bi dodatno moglo uticati i na ekonomski prosperitet lokalnih zajednica, koje imaju razvijene turističke kapacitete za dolazak turista na ova područja. Na ovaj način bi u svakom momentu maksimalno u BiH trebalo biti onoliko migranata, koliko postoji slobodnih smještajnih kapaciteta i to je u ovom trenutku cca do 6500 mjesta. Krajnji rezultat bi ovakvim postupanjem bio da ne bi trebalo otvaranje nekih novih PPC ili Imigracionih centara na bilo kojem području BiH i smanjile bi se mogućnosti dugoročnijeg ostanka većeg broja migranata u BiH a samim tim i stvaranja sabirnih centara.

LITERATURA

- [1] Zakon o strancima (Službeni glasnik BiH broj 88/15)
- [2] Zakon o azilu (Službeni glasnik BiH broj 11/16)
- [3] Prikupljeni podaci iz otvorenih izvora prezentirani od strane nadležnih organa u BiH
- [4] Prikupljeni podaci iz otvorenih izvora

prezentirani od strane međunarodnih organizacija

[5] Prikupljeni podaci na osnovu ličnih iskustava, izvršenih analiza i uočenih zapažanja prilikom rješavanja ove problematike